

PERIODICH VERMELLI

:: SALUT PÚBLICA :: INTERESSOS POPULARS :: ARTS Y LLETRAS ::

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Ronda de l' Universitat, 96. BARCELONA

TRES CARTAS MÉS

.....

III

EXPLICACIONARRAS

Després de haver pensat una mica sobre 'l programa-manifest dels amichs que m' habian fet baixar del colomar, vaig agafar la ploma, no pas pera firmar aquell document, sino pera escriure una contesta concebuda en los següents termes:

«M' es impossible posar la firma sota un escrit ahont se negan principis de progrés, perque jo encara que considerés demagògich y utòpich un ideal que no fos lo meu, no 'l atacaria, ni 'l negaria, ni 'n resaria, ab l' intent de deixar creixe una idea que posés la meua als ulls de la gent d' ordre, en condicions d' esser tinguda com á sensata, no demagògica ni utòpica. Al obrar aixís tindria present que las utòpias de avuy serán la realitat de demá, com nos ho demostra ben be la historia.

«Ni ara ni may se trobará la manera de estar perfecte, perque 'l progrés no te límits y sempre la Humanitat anirá endevant. Per aixó no m' acontento ab miquetes; ho vull tot, perque al menos me 'n dongan un bocí.

«Vosaltres coneixeu que estém mal, malísimament, y voleu posarhi remey. Vos sembla que la enfermetat no passa del ventrell, y jo veig que s' ha apoderat de tot lo cos, cos convertit en una llaga.

«Lo vostre remey es local; jo 'l vull general. Vosaltres ordeneu una píldora pintada de autonomia; jo trobo 'l remey poch efíca. Unas fregas de tintura de iodo anirian un xich mellor; lo cauteri no 'm desagradaria, y una operació quirúrgica ben feta crech que posaria al malalt en condicions de curarse.

«Hi han mals en los que las medicinas, los paliatius, no hi poden res, perque si alivian de moment, lo mal creix, creix, fins á fer necessari, precisa, la operació quirúrgica.

«Jo miro al meu voltant y trobo una desigualtat, una injusticia que vosaltres ni cap partit polítich evita, ni pot, ni vol evitar. Al meu entendre deuriau procurar ocuparvos de aquesta cosa, en primer lloch, perqu' es la més important. Sense igualtat de veras y sense justicia... ¿qué volen fer?

«Avuy teniu, per exemple, que la instrucció está monopolisada pe 'l diner. Qui te diners pot enviar los fills á la Universitat, convertintlos en uns sabís. Aquell que no te prou quartos pera pagar lo lloguer de casa, y sovint queda á deure 'l pa á cal forner y las monjetas á la tenda, si vol que 'ls seus fills estudiïn tot just los pot portar allí ahont sols se 'ls hi ensenya lo *Pare nostre* y 'l *B-A Ba*.

«Baix la fórmula de la oferta y la demanda, avuy los diners obligan á més de quatre á aceptar las ofertas d' un explotador miserable, perque 'l demandant no te per menjar.

«Las contribucions son tan crescudas avuy, que 'l tender y 'l comerciant tenen de recorre al medi de falsificarho tot, si no volen pagar contribució y apremis y anar á la presó. Los governs, tots, sols s' entenen de cobrar, y 'l pobre que no disposa de prou diner pera comprar bons aliments, va á buscar vi y l' hi venen un líquit vermellós que ho sembla; compra peix y es passat; al forn l' hi donan (pagant, ey) un pa que no se 'l pot treure de la boca, pa que si es blanch no deu lo color á la calitat de la farina; paga un lloguer de casa crescut, y al pis ahont habita hi viuen sis, vuyt ó deu personas, y aixó que sols hi caben un marit y muller sense estarhi gayre ampiés.

«Perqué passa tot aixó, y molt més que tenim de callarnos avuy? (Perque es necessari saber que avuy fins hi han cosas que 's pensan, que tothom las coneix, las veu, las diu, y no 's poden escriure.)

«Donchs tot aixó passa perque la política ha desmoralisat l' administració, sense que sia capassa, no ja de posarla al nivell que l' hi correspon, sino ni tan sols pera ferla progressar al compás de las ideas.

«Y encara vos diré més claret perqué passa tot lo que no deuria passar. Conteu quanta gent hi ha empleada; conteu quants capellans tenim (á Vich ne toca 1 per cada 36 habitants); conteu lo número de militars y sumeu quant produexen tots plegats y compareuho ab lo que cobran ó consumeixen. No diré pas que establiu comparansas entre la gent que treballa, ó produex; ni tan sols indicaré una pila de conseqüencias que de tot lo apuntat se 'n poden deduhir, perque encara hi han cosas que no poden dirse.

«Vosaltres ja 'n sabeu la prima d' aixó y no tinch d' escarrassarme explicantho. Pe 'l mateix motiu que ho sabéu y no reséu paraula de acabar ab los inmensos defectes de la societat present, encara dividida en classes com si fossim en temps de Mari-Castanya; per aquest motiu tan poderós, al que sols podréu oposarhi sofismas en lloch de rahons sólidas, es que jo no firmo vostre manifest ó programa.

«Tot lo que sia anar endevant ho veuré ab bons ulls, vingui d' ahont vinga. Quan diguéu tonterias de mal género dels homes é ideas que vagin més enllá que vosaltres, no 'n faré cas, pensant que sempre la passió quita 'l coneixement.»

Aixó es, en sustancia, lo que vaig escriure á n' aquella gent, y m' apressuro á ferho públich perque tothom sápigla la meua actitud.

La setmana vinent, ab quatre ratllas á títol de *Post-Data*, reasumiré y treuré conseqüencias d' engrós engrós.

Vostre amich,

PERE PAU DE L' ANTONIA

LA TRAMONTANA

Se publica cada setmana, y dona números extraordinaris sempre que ho demanan las circunstancias.

Lo número suelto DOS QUARTOS y cada 25 exemplars UNA PESSETA.

Vuyt rals trimestre, portat á domicili, en Barcelona y resto de Espanya. Setze rals en los paisos adherits á la Unió Postal.

FRAGMENT
DE UNA
CARTA DE FORA

Sabrás, amich, que la Sila s' ha fet tota una donassa; está fresca, roja y grassa com cap n' hi hagi á la vila. Qu' es maca dirte no cal, mes ab tanta picardia, que no passa ni un sol dia que no 'm posi al punt de dalt. Sempre 'm diu (ab amistat, com ja crech que comprendrás) que pesa més d' ella un bras que no pas tot jo plegat. Mes ahir vam apostar que mentres cent contaria, jo me la carregaria tres cops sense reposar. Te dich qu' es un estornell com cap altre, de segú; no pot conceixe ningú que no l' hi estiri la pell. Pero no passa de aquí; tot ho fa sense malicia, y fentli ara justicia tothom la vol á desdí. Per tot arreu allí ahont va: —¡Ay, sobre tot la modista!— encar que may l' hagin vista desseguit se fa estimá. No l' hi falta may treball; s' arregla d' una manera, que tothom l' hi va al darrera porque 's diu que te bon tall. De ta filla estich content y no la tinch ab racansa, porque es digna d' alabansa lo seu bon comportament. Sols te un defecte y 'm pena: que sigui tan batxillera; regira la casa entera, y fillet, tot m' ho remena. Jo la renyo cada punt y penso s' esmenará no deixantla may de má, estantli sempre demunt. Adeu, donchs, amich Eudalt; dius á ta cara méytat qu' encare guardó 'l pardal que va agafar l' any passat. Si per cató á Barcelona no gasta salut cabal, sens cumpliments á la dona l' hi dius: ¡que puji aquí dalt!

JULIO GENER

FARRO ELECTORAL

En un mateix dia s' han celebrat eleccions á Espanya, Fransa y Portugal.

Es inútil dir que per tot arreu han guanyat los del candelerero.

Y sempre passa aixís. Lo que está al poder pot no tenir may simpatias, siga qui siga; pero quan se tracta de *consultar la opinió del país*, sempre es ell qui guanya.

A Caldas votaren diumenje 106 electors, y del escrutini 'n resultaren 206.

En las llistas hi havia 25 calaveras. ¿Que hi va intervenir la Majestat de aquella vila?

Home, com que hi veig tres miracles...

Un periódich pregunta si es cert que á Sentmanat hi hagué amenassas de mort; si sortiren al sol armas de foch de varios calibres; si la guárdia civil va intervenirhi d' una manera inconvenient; si es cert que 's procurá alterar

l' ordre, sense lograrho; si 's va negar recibo á una protesta; y si 's pregoná una ordre manant tancar las portas, amenassant fer foch á qui no obehís.

Jo no dupto que pugui passar tot aixó, pero no pas á Sentmanat, sino á Sfax, Saida y en altres punts d' Africa.

Aquí som... civilisats.

També surten ab no sé quinas noticias graves de Manlleu, á propósit d' eleccions.

Casi no ho vull creure. ¿Qué diantre hi podia succehir?

El Comercio de Palma protesta perque un candidat de oposició obtingué 1958 vots, y la nota oficial no més ne porta 1893.

En cambi 'l candidat ministerial diu que 'n tingué 1722 y la llista 'n resa 2150.

¿Y d' aixó 's queixa? Home, ¡Váyase lo uno por lo otro!

En Castelar ha sortit diputat per Barcelona y per Huesca.

Y 'l cas es que mentres allí va fer declaracions libre-cambistas, aquí «va autorisar» perque en nom d' ell se 'n fessen de proteccionistas.

Bonich sistema: prometre lo que convinga per sortir diputat, y després ja ho veurém.

Hi ha qui creu que no l' hi faltaran traballs per sortir del pas.

No ho creguin. No s' apura D. Emilio per tan poca cosa.

Sortirá d' aquest embull fent senzillament... lo que l' hi dongui la gana.

En lo poble de Algaida l' arcalde no volgué presidir la mesa.

Lo seu substitut, nomenat *Pollo*, va cometre tota mena de ilegalitats, fent agafar als electors que entravan á votar.

Molta gent volia alsarne acta, pero al dirigir-se á casa 'l notari, aquest deya que estava ocupat en fer un testament.

Tot era qüestió de *morts*.

Los conservadors de Madrid volian ferne de las sevas.

Pagaren lo viatge á uns 60 cessants ó retirats de provincias y reclutaren á 140 subjectes més, pera ferlos votar ilegalment.

Tota la conxorxa estava preparada perque cada un d' aquestos 200 mestres votés la friolera de 31 vegadas en los 31 districtes electorals de Madrid, y fins hi havia notaris preparats en cada colegi per ajudar la tramoya-pasterada-electoral-dinástich-conservadora.

Pero 's va descubrí 'l marro y en lloch de turró menjaren farro.

Ara se m' ocorre un dupte.

Tots los periódichs de Madrid y molts de altres punts senyalan y diuen qui son los caps grossos inspiradors ú organisadors de aquesta befa-delicte electoral.

Los tribunals se diu que ja entenen en aqueix assumpto.

¿Ne condemnaran gayres d' aquets caps grossos que se senyalan com á culpables?

Ja ho diu lo ditxo:

Llops ab llops no 's mossegan.

¡Com tots fan lo mateix!...

¡Ja fora tot un altra cosa si 's tractés d' algun treballador que hagués faltat al respecte á qual-sevol municipal ó guindilla!

¡Allavoras se deixaria sentir tot lo pes de la lley sobre aquella partícula de populatxo!

UN POCA VERGONYA

Don Modest un dia deya: —«Jo so l' home més honrat; y os provaré la meva honra si 'm feu sortir diputat.

«Jo 'us faré la carretera que tant desitjéu tení, y os faré tantas milloras, que no 'us queixaréu de mí.

«Faré que ragin las fonts sens parar ni un sol moment, y sempre que no 'us agradi mudaré l' ajuntament.»

Lo poble que l' escoltava tots lo vot l' hi han donat; ja tenim á don Modest á Madrid per diputat.

Passan horas, passan dias, passan mesos, passan anys, y 'l diputat no 's recorda que aquell poble passi afanys.

Ni 'ls ha fet la carretera, ni 's cuyda gens de las fonts; ni fa mudá 'ls empleats que no troban gayre bons.

Y ara per millor guarnirla (com lo turró s' ha acabat) se 'ns presenta altre vegada per si 'l farém diputat.

BARBERET DE REUS

Per avisar als barcelonins que passa 'l carro del escombriayre, s' ha donat á 'n aquestos una campana perque la vagin tocant pe 'l carrer.

Pero es lo bo del cas que aquestas campanas se assemblan en tot á las que portan los combregars, y tindrem que 'ls bons católichs no podran distingir entre quan passi pe 'l carrer l' escombriayre ó la divina majestat.

Ja estich vevent com al passar un combregá surten minyonas á portarli cabassos d' escombrierias, y altres vegadas, al sentir la campana del escombriayre, miro com més de quatre beyatas s' agenollan devant del carro pegantse cops de puny al pit.

L' altre dia 's presentaren dos capellans á una casa. Quedaren un rato sols á la sala, y en sent fora, la mestressa trobá á faltar una cantitat de diner.

Un acte aixís, si 'l varen practicar aquells capellans, no te la gravetat que sembla.

Jesucrist diu que es tan difícil que un rich entri al regne del cel, com un camell passar per l' ull d' una agulla de cusir.

Aquells dos capellans, donchs, no farian més que preparar lo camí de la gloria eterna al amo del pis.

Lo bisbe Cassañas, successor de mossen Caixal, ha publicat una proclama de la que 'n trayém aquest sustanciós parrafet:

«Ja se 'ls hi ha dit en tots los tons als liberals pacífichs que volen honrarse neciamento ab lo nom de católichs, que 'l papa y 'l lliberalisme son irreconciliables; qu' es lo mateix que dir que católich y lliberal son dos termes anti-téticos y contradictoris; y que per lo mateix, quants abrassin los errors condemnats del lliberalisme, qualsevol que sia la forma que adoptin, se declaran enemichs irreconciliables de la santa iglesia.»

Teniu rahó, pare Cassañas, tenu rahó.

Lector: Si tens a casa algun foraster, pórtal a pendre café al Colón ó al Sigle XIX, ahont hi ha unas *Taulas anunciadoras* dignas de mirarse.

Si 'l foraster es un pagés, á bon segur que no gosará posar la tassa demunt d' aquells vidres sota 'ls quals hi han los birolats anuncis, per por d' embrutarlos; y si per desgracia se 'l hi traboca 'l líquit, ja veig que diu:

—¡Quina llástima! no sé perquè han de fer prendre café demunt d' uns papers tan bonichs! ¡ves com s' ha embrutat aixó!

Pero 'l pagés s' enganyará, porque alló no s' embruta, y sols al vidre va 'l que 's vessa, que netejat torna tot á son primitiu estat.

Los senyors Caminade y C.^a, introductors de aquest sistema en Espanya, mereixen un aplauso.

Y qui no ho vulgui creure que ho vagi á veure.

Lo rector de Verdú diumenje predicá contra lo liberalisme, á propòsit del escándol catòlich-romá al trasladar las cendras de Pio IX.

També aprofitá la ocasió pera dirne quatre de frescas á LA TRAMONTANA. Gracias, senyor rector, gracias.

En un moment d' *eloqüencia* digué que qui no volgués ser catòlich, anés á la rectoria á borrarse de la llista; á propòsit de lo qual lo nostre corresponsal nos demana que diguem al pare reverent que 'l tregui á 'n ell (si es á la llista), porque no fa fator de carlí, sino de demócrata federal, d' home de bé y de conciencia.

Lo mateix rector se negava á enterrar un jove mort á má airada, si no cobrava per endevant, porque aná á missa en cos de camisa y sa mare debia al rector sis pessetas del enterro de son marit.

Al últim arronsá, porque 's tractava de fer un enterro civil.

¿Cóm ne dirém d' aixó? ¿Religió, negoci ó conveniencia?

Próximament publicarem una caricatura que farà millonaris á tots aquells que tingan la inmensa fortuna de véurela.

May al mon ni al Poble Sec haurá vist una cosa semblant.

Estém segurs que, després de haberla publicada, deixarán de fer bombo, anunciant anticipadament las sevas, los nostres/colegas barcelonins que van vestits de color.

Y 'l *Feo Malagueño* tancarà la botiga.

Y en Sellarés no voldrá ser diputat de sombreros ni de gorras.

Y 'l doctor Garrido no curará á ningú ab los seus anuncis.

Y després vindrá la fi del mon.

Un capellá que predicá á Somorrostro á las ordres del marqués de Valdespina y avuy milita á las del cardenal Moreno, n' ha fet una de las sevas en l' iglesia que hi ha á Madrid que 'n diuhen Atocha.

Fins foch pe 'ls caixals va treure 'l veterano prebere contra 'ls liberals que no corren á formar una nova creuada pera la conquista del *sant sepulcre* de Pio ix, y tal va ser la seva eloqüencia, que 'ls catòlics que l' escoltavan varen prorompre en vivas y crits, fins al punt de semblar alló un quartel en dia de pronunciament.

Aquesta gent, com que se 'ls paga pera que fassin lo que vulgan, y 'l que volen es treballar per l' absolutisme, fan bé, y bons tontos foren si aixís no ho fessen.

Urta 's diu aquest manso pastor graduat de comandant.

¡Hurra pe 'l pare Urta!

Prop de la carretera de Horta s' ha inaugurat una capella dedicada á la mare de Deu de Lourdes.

Esperém ab ansia los primers miracles en que dongui á coneixe son poder celestial.

A Alagon (Zaragossa) s' ha suicidat una monja.

Ja ho veig; las hi ponderan tant las delicias eternas, que aquella mansa ovella debia tenir pressa per tastarlas.

¡Bon profit!

Actualment á Madrid s' hi troban més de 5.000 llicenciats de presiri, dels quals se 'n ocupan més de la meytat en porterías de casas particulars.

¡De presidari á porter! Recomaném lo títol al senyor Piquet pera que 'n fassi un drama de aquells que al Odeon fan tanta forrolla.

Nostre amich 'lo conegut autor dramátich Sr. Molas y Casas, ha publicat la seva darrera producció *Las Devanadoras*, que 's ven en las primeras librerías y kioscos, no mes que á dos ralets.

Per causas de fóra redacció ha deixat de publicarse *La Patria Catalana* de Valls.

Ho sentim.

—Jo l' arrós sempre 'l menjo ab cullera.

—Noy, donchs jo no 'l trobo bo mes que ab petxinas ó pollastre.

Segons llegim en nostre estimat colega *El Cencerro*, un subjecte fou prés set anys enrra y al cap d' aquestos anys ha resultat que l' havien prés per altre.

¡Quina justicia!

Un altre rey tindré á Europa 'l mes que ve.

Aquest será lo gran duch de Baden, que ab motiu de celebrar las sevas bodas de plata, los emperadors d' Alemania y d' Austria y 'ls reys de Baviera, Sajonia y Wurtemberg volian ó tenian de ferli un regalo... y han pensat donarli tots plegats lo títol de rey.

Lo regalo 'ls sortirá barato.

Si 'ls amos de casas volguessen cobrar ab aquesta moneda, nombrava al meu, emperador de la Xina porque no 'm fes pagar cap mes lloguer.

SECCIÓ CIENTÍFICA

Los relligiosos tenen lo cap, lo cervell y lo enteniment més petit que 'ls incréduls.

Antropológicament, se ha demostrat que 'ls libre pensadors són més inteligents, tenen més capacitat y major massa de materia cerebral que 'ls que senten devoció y fé per las cosas que no saben, ni veuhen, ni entenen...

Aixó s' ha probat ab experiments científichs fets pe 'ls doctors Le Bon, Obedenare, Broca, Lecassagne, Cliquet, Delaunay, etc., etc.

De modo que ara, ab més motius y més provas, á tot aquell que combrega ab rodas de

molí, vol pujar al cel, te por de anar al infern, desitja veure la cara de Deu, y engreixa capellans, frares y monjas; á cada un de aquets podem demostrarli que es:

Llanut.
Cap de coco.
Tros de coniam.
Ulls de mussol.
Nas de fus.
Cara d' ápit.
Morros de figa.
Orelles de porch.
Esquena d' ase.
Etc., etc., etc.

EPIGRAMAS

—Y perquè, fustera Justa, rebentantne tu de grassa ton marit de flach s' empassa?
—¡Com que sempre toca fusta!...

Qu' Espanya obliði als seus fills ara no ho dirán al menos; á Madrid van á posar, pagant l' Estat, per supuesto, al mitj la Porta del Sol, sobre un monument modelo, per recordar sas hassanyas, la estátua del brau, del fiero...
—¿Del Gran Capitan? ¿Del Cid?...
—¡Ca, no senyor! ¡d' en Frascueio!

Rosendo ARÚS y ARDERIU

En certa tertulia un dia apuraban á un pianista, fentli agotar la gran llista, de las pessas qu' ell sabia. Per fi anáren desfilant tips d' importunarlo ja, y una noya sols quedá molt fresca y de hermós semblant, que va dirli ab tó molt dols:
—Deixis de óperas ni coros; ara que 'ns hem quedat sols, á mi 'm tocará *L' as d' oros*.

RUCH NAFRAT

CONVERSA

—Ola, Joan.
—Ola, Onofre.
—Ara he vist un senyor que porta blanca la camisa, gasta levita y arrossega botas de xarol.
—¿Cóm se diu?
—¡Oh! ja ho he dit.

SI-MATA

XARADA

Dos lo tot en Pau Bernat,
que si á la tres dos mal,
may hu quartos s' hi ha gastat,
puig diu que ab vinagre y sal desseguit ho te curat.

J. T. y P. T.

SOLUCIONS

Á LAS CATORIAS DEL NÚMERO PASSAT

ENDEVINALLA : Bosch

XARADA : Pe-pa

CORRESPONDENCIA

Carlota. ¡Si los versos fossen tan bons com la lletra! Y ademés es inmensament llarga. T. Canibell. Home, vosté fa 'ls versos pel sistema decimal. V. Ferrer. (Sallent.) No escrigui tan llarg ¡per Lucifer! Aquesta vegada no 'l podem complaure per lo motiu indicat y tenir molt original precís anterior al seu. La setmana entrant fora passat Xarad. Encara que son relliscosos, n' aprofitarem alguns Ruch Nafrat. B. y M. Volém dir que hi ha de tot. ¡Quina por té home! No passi cuidadó, que no 'l sentenciarem may. Freixeta petit. Epigrama, cantarella y epítai bé: la prosa no. Patata, Figa y Liansol. Anirá. Xercabins, Pelaporchs y Companyia. Son coixos.

Barcelona. Tipografía LA ACADEMIA, de Exristo Ullastres 96, Ronda de la Universitat, 96

ALLÓ DE MADRIT

Núm. 31

LA TRAMONTANA

Pag. 4

Prepararen gran xibarrí y saragata.....

Y 'l tret los va sortir per la culata.